

Warszawa, 8 czerwca 2020 r.

KOMUNIKAT

SEMINARIUM ENERGETYCZNEGO COLLEGIUM CIVITAS

*Uprzejmie informuję, że w dniu 2 czerwca 2020 r. odbyło się posiedzenie Seminarium Energetycznego Collegium Civitas na temat: **Bełchatów: strategia okresu przejściowego**. Podstawą dyskusji były referaty zaprezentowane przez prof. Pawła Ruszkowskiego (Collegium Civitas), doc. dr Pawła Skowrońskiego (PW) oraz prof. Andrzeja Szablewskiego (INE PAN). Seminarium prowadzi działalność ekspercką od roku 2015, w oparciu o środowisko ok. 40 ekspertów, reprezentujących zarówno nauki ścisłe, jak też nauki społeczne.*

Głównym celem merytorycznym, podkreślanym przez wszystkich referentów oraz przez zdecydowaną większość dyskutantów było **zwrócenie uwagi na konieczność wypracowania strategii transformacji dla kompleksu energetyczno-społecznego Bełchatów**. Brak programu sprawiedliwej transformacji dla Bełchatowa grozi „pegeeryzacją” tego regionu Polski.

Najważniejsze kwestie omawiane podczas Seminarium:

Kontekst europejski: o co gramy?

Komisja Europejska zaproponowała zwiększenie Funduszu Sprawiedliwej Transformacji do kwoty 40 mld euro, z czego Polska może uzyskać 8 mld euro. Zakłada się, że środki te zostaną przeznaczone na tzw. zielone inwestycje w regionach zdominowanych przez górnictwo i konwencjonalną energetykę.

Zwracamy uwagę, że odpowiednie projekty są przygotowywane przez władze samorządowe województw: śląskiego, dolnośląskiego, wielkopolskiego i lubelskiego. Natomiast Grzegorz Schreiber (PiS), marszałek województwa łódzkiego, gdzie leży Bełchatów, nie zamierza aplikować do Funduszu Sprawiedliwej Transformacji. Stawiamy w tym kontekście konkretne pytanie: jaka gra toczy się wokół Bełchatowa? Kto i dlaczego zaliczył Bełchatów do masy upadłościowej polskiej elektroenergetyki?

Odkrywka Złoczew: fiasko strategii kontynuacji

Głównym pomysłem rządu na utrzymanie produkcji energii elektrycznej w Elektrowni Bełchatów jest budowa kopalni odkrywkowej węgla brunatnego w odległym o 50 km Złoczewie. Takie obietnice członkowie rządu składali związkowcom.

Największą słabością tej koncepcji jest wysoki koszt inwestycji – ok. 15 mld zł. Dodatkowy koszt to budowa linii kolejowej do transportu węgla za ok. 900 mln zł. W świetle opinii ekspertów uzyskanie finansowania dla tego przedsięwzięcia jest mało prawdopodobne.

Barriere rozwojowe

1. Bariera instytucjonalna, którą tworzą grupy interesów, działające w górnictwie i energetyce oraz w firmach produkcyjnych i usługowych, funkcjonujących w otoczeniu branżowym. Mamy do czynienia z sojuszem węglowym, który wywiera presję na instytucje władzy w celu utrzymania w Polsce energetyki opartej na węglu.
2. Bariera mentalna, obejmująca zarówno środowiska pracownicze, kadre kierowniczą jak i opinię publiczną, polega na braku zrozumienia i akceptacji dla europejskiej strategii transformacji energetyki w kierunku odnawialnych źródeł energii. W coraz większym stopniu strategia ta będzie wynikać z pogłębiającej się niekonkurencyjności kosztowej energetyki węglowej w stosunku do OZE. Pojawienie się tej przesłanki transformacji oznacza, że proces dekarbonizacji nabiera charakteru nieuniknionego i co więcej, dynamika tego procesu będzie stale przyspieszać.
3. Bariera ekonomiczna, polegająca na obniżeniu poziomu dochodów ludności i samorządów regionu w przypadku utrzymania w Bełchatowie formuły energetyki konwencjonalnej.

Bełchatów – strategia konwersji kapitałów

W sytuacji kryzysowej, gdy zasoby są zawsze niewystarczające, warto pomyśleć o łączeniu kapitałów i ich konwersji, Chodzi tu przede wszystkim o zasoby kapitału ludzkiego, społecznego, finansowego i politycznego. Takie podejście pozwoli na budowanie strategii przetrwania Bełchatowa jako społeczności

lokalnej, w której elektrownia i kopalnia są ważnym, ale nie jedynym liczącym się środowiskiem społecznym.

Scenariusz 1: Wykorzystanie istniejących zasobów infrastruktury technicznej, w szczególności zaś elektroenergetycznej. Kluczowe znaczenie mają dwie duże elektroenergetyczne stacje przesyłowe, pozwalające na realizację projektów przyłączeniowych instalacji OZE, w skali całego regionu. Jak wiadomo, możliwości przyłączeniowe są jedną z głównych barier rozwojowych OZE w polskim systemie elektroenergetycznym. W oparciu o istniejące zaplecze infrastrukturalne możliwa jest budowa konkurencyjnych farm fotowoltaicznych i wiatrowych, wykorzystujących niskie koszty przyłączenia.

Scenariusz 2: Ekspansja na rynku zielonej energii poprzez tworzenie firm usługowych i produkcyjnych związanych z fotowoltaiką i funkcjonowaniem farm wiatrowych. Istotne znaczenie mają inwestycje w postaci generacji hybrydowych (farmy wiatrowe + elektrownie PV + magazyny energii).

Scenariusz 3: Ważnym uzupełnieniem tego nurtu transformacyjnego jest stworzenie i obsługa lokalnego systemu wytwarzania i dystrybucji energii elektrycznej w oparciu o formułę elektroprosumeryzmu i OZE.

Scenariusz 4: Sytuacja pandemii uzmysłowiła rządowi europejskim, że dla zachowania niezależności technologicznej i bezpieczeństwa dostaw (w tym bezpieczeństwa energetycznego) należy w UE produkować nie tylko moduły fotowoltaiczne, lecz także półprodukty (tzw. wafle) i ogniwa stosowane w modułach PV. W Niemczech pojawiła się koncepcja uruchomienia na terenie UE produkcji płytek, ogniw i modułów rzędu 5 – 10 GW (**tzw. GigaFactory**). Możliwe jest uruchomienie tego typu produkcji w Polsce. Wymaga to jednak współpracy i zorganizowania się polskich firm działających w ramach łańcucha dostaw. Celowe jest również wpisanie polskich inwestycji w szersze ramy polityki UE, jako tzw. Projektu Wspólnego Interesu (PCI). Przyjęcie takiego rozwiązania zapewni tym inwestycjom dodatkowe wsparcie w zakresie budowy przewagi konkurencyjnej na rynku.

Scenariusz 5: Utworzenie kilku firm produkcyjnych średniej wielkości zorientowanych na produkcję układów automatyki oraz produkcję izolacyjnych materiałów budowlanych, przy zastosowaniu innowacyjnych technologii.

Scenariusz 6: Nawiązuje do priorytetowego pomysłu rządu jakim jest elektromobilność. W Bełchatowie istnieje odpowiednie zaplecze do produkcji podzespołów do samochodów elektrycznych. W zależności od skali inwestycji może tu powstać kilkaset nowych miejsc pracy. Trzeba jednak mieć świadomość, że gra o pozyskanie tych miejsc pracy toczy się już od pewnego czasu. Wydaje się jednak, że w tym kontekście istotną rolę może odegrać kapitał polityczny, jakim wciąż jeszcze dysponują związki zawodowe.

W przypadku Bełchatowa konieczne jest przyjęcie strategii proaktywnej, która polega na identyfikowaniu wyzwań, zagrożeń oraz negatywnych skutków transformacji i przygotowywaniu na tej podstawie odpowiednich instrumentów oraz działań, których uruchomienie będzie umożliwiać skuteczną odpowiedź na te wyzwania oraz sprzyjać minimalizowaniu negatywnych skutków i kosztów dekarbonizacji

Prof. CC dr hab. Paweł Ruszkowski
Collegium Civitas
Koordynator Seminarium Energetycznego CC